

Трудове право; право соціального забезпечення

УДК 349

Найда Інна Володимирівна

*кандидат наук з державного управління, доцент кафедри права
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

Найда Инна Владимировна

*кандидат наук по государственному управлению, доцент кафедры права
Киевский кооперативный институт бизнеса и права*

Naida Inna

*PhD in Public Administration, Associate Professor of the Law Department
Kyiv Cooperative Institute of Business and Law*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ

НЕЛЕГАЛЬНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ

НЕЛЕГАЛЬНОЙ ЗАНЯТОСТИ

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT FOR COMBATING ILLEGAL

EMPLOYMENT

Анотація. У статті проведено аналіз наукової та джерельної бази досліджуваної теми. Обґрунтовано теоретичні основи дослідження нелегальної зайнятості населення. Зазначено, що сутність нелегальної зайнятості полягає у визначенні діяльності громадян, яка не оформлена відповідним чином, а саме з дотриманням всіх вимог законодавства країни, фактично вилучена зі сфери соціально-трудових відносин, не підлягає оподаткуванню та обробкою органами державної статистики. При цьому розглянуто та узагальнено поняття нелегальної зайнятості, а також виокремлено специфічні риси. Досліджено суспільні відносини у сфері протидії нелегальній зайнятості. Здійснили аналіз та провели паралелі у

дослідженнях різних вчених щодо обґрунтування сутності «нелегальна зайнятість», та дійшли висновку, що це такий вид зайнятості, яка не оформлена відповідним чином, а саме з дотриманням всіх вимог законодавства країни, фактично вилучена із сфери соціально-трудових відносин, не підлягає оподаткуванню та обробкою органами державної статистики. Нелегальна зайнятість являється найбільш поширеним видом тіньової зайнятості. До цього виду зайнятості відносяться невеликі за розмірами, незареєстровані у відповідності до нормативно-правових вимог підприємства та організації, в яких працівники здійснюють свою роботу на умовах самозайнятості або зайнятості у сімейному бізнесі. Виокремлено пріоритетні шляхи удосконалення механізмів правового регулювання щодо вирішення питання з нелегальною зайнятістю а саме: зменшення навантаження на фонд оплати праці шляхом запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб та зменшення розміру єдиного соціального внеску; посилення контролю у бюджетній сфері, запровадженні прозорих механізмів використання та розподілу бюджетних коштів; стимулювання переходу працівників з неофіційного до офіційного сектора зайнятості шляхом запровадження накопичувальних пенсійних рахунків. Детально оцінено причини нелегальної зайнятості як фактора мінізації ринку праці. Проаналізовано публічне управління у сфері протидії нелегальній зайнятості в Україні.

Ключові слова: зайнятість, ринок праці, нелегальна зайнятість, правові механізми, протидія.

Анотація. В статті проведено аналіз наукової та інформаційної бази досліджуваної теми. Обґрунтовано теоретичні основи дослідження нелегальної зайнятості населення. Указано, що сутність нелегальної зайнятості складається в визначенні діяльності громадян, не оформленою відповідним чином, а саме з дотриманням всіх вимог законодавства країни, фактично вилученою із сфери соціально-трудових відносин, не підлягає оподаткуванню та обробкою органами державної статистики.

законодательства страны, фактически исключена из сферы социально-трудовых отношений, не подлежит налогообложению и обработкой органами государственной статистики. При этом рассмотрены и обобщены понятие нелегальной занятости, а также выделены специфические черты. Исследованы общественные отношения в сфере противодействия нелегальной занятости. Провели анализ и провели параллели в исследованиях различных ученых по обоснованию сущности «нелегальная занятость», и пришли к выводу, что это такой вид занятости, не оформлена соответствующим образом, а именно с соблюдением всех требований законодательства страны, фактически изъята из сферы социально-трудовых отношений, не подлежит налогообложению и обработкой органами государственной статистики. Нелегальная занятость является наиболее распространенным видом теневой занятости. К этому виду занятости относятся небольшие по размерам, зарегистрированные в соответствии с нормативно-правовых требований предприятия и организации, в которых работники осуществляют свою работу на условиях самозанятости или занятости в семейном бизнесе. Выделены приоритетные пути совершенствования механизмов правового регулирования по решению вопроса с нелегальной занятостью а именно: уменьшение нагрузки на фонд оплаты труда путем введения прогрессивной шкалы налогообложения доходов физических лиц и уменьшение размера единого социального взноса; усиление контроля в бюджетной сфере, введение прозрачных механизмов использования и распределения бюджетных средств; стимулирование перехода работников из неофициального к официальному сектора занятости путем введения накопительных пенсионных счетов. Подробно оценены причины нелегальной занятости как фактора тенезации рынка труда. Проанализированы публичное управление в сфере противодействия нелегальной занятости в Украине.

Ключевые слова: занятость, рынок труда, нелегальная занятость, правовые механизмы, противодействие.

Summary. The article analyzes the scientific and source base of the topic under study. The theoretical bases of the study of illegal employment of the population are substantiated. It is stated that the essence of illegal employment is to determine the activity of citizens, which is not properly designed, namely, in compliance with all requirements of the legislation of the country, effectively removed from the sphere of social and labor relations, is not subject to taxation and processing by the state statistics bodies. At the same time, the concept of illegal employment was considered and generalized, as well as specific features were identified. Social relations in the field of combating illegal employment have been researched. Analyzed and drawn parallels in studies of various scholars on substantiation of the nature of "illegal employment", and concluded that this is a type of employment that is not properly designed, namely in compliance with all requirements of the legislation of the country, actually removed from the field of social and labor relations, not subject to taxation and processing by the authorities of state statistics. Illegal employment is the most common type of shadow employment. This type of employment is small in size, unregistered in accordance with the legal requirements of the enterprise and organization in which workers carry out their work on terms of self-employment or employment in the family business. The priority ways of improving the mechanisms of legal regulation to address the issue of illegal employment are identified, namely: reducing the burden on the payroll fund by introducing a progressive scale of taxation of personal income and reducing the amount of the single social contribution; strengthening of control in the budgetary sphere, introduction of transparent mechanisms of use and allocation of budgetary funds; stimulating the transition of employees from the informal to the formal sector of employment through the introduction of funded retirement accounts. The reasons for illegal employment as a factor in the

shadowing of the labor market are evaluated in detail. Public administration in the field of combating illegal employment in Ukraine is analyzed.

Key words: *employment, labor market, illegal employment, legal mechanisms, counteraction.*

Постановка проблеми. Однією із важливих проблем, які притаманні країні в сучасних умовах господарювання є високий рівень нелегальної зайнятості, яка має негативний вплив на економічну сферу та зберігає свою стійку динаміку протягом років незалежності України. При трансформаційних змінах, які відбуваються в країні досить актуальною проблемою залишається нелегальна зайнятість, оскільки від її рівня залежать обсяги надходжень до державного бюджету, рівень соціальної захищеності населення країни та дотримання їх прав при формуванні трудових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За сучасних умов господарювання все більше уваги вчені приділяють питанням зайнятості, а саме виявленню причин та способів протидії нелегальній зайнятості. Так, плеяда вітчизняних та зарубіжних вчених у свої дослідженнях більш детально розкривають ці питання, зокрема серед них варто виокремити Е. Лібанова, І. Ангелко [1], І. Петрова, С. Баранов [11], М. Семикіна, І. Сурай та інші. Крім цього обґрунтуванню проблем нелегальної зайнятості присвятили свої дослідження В. Базилевич, З. Варналій, Л. Косалс, І. Мазур, О. Макаренко, В. Мандибура, Ф. Шнайдер, Г. Юрчик та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження трансформацій явища нелегальної зайнятості в Україні, оцінити динаміку трансформаційних процесів у сфері нелегальної зайнятості; охарактеризувати правові механізми публічного управління у сфері протидії нелегальній зайнятості; розробити шляхи удосконалення нормативно-правового поля у сфері боротьби з нелегальною зайнятістю.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в теоретично-методологічному аспекті немає єдиного підходу вчених щодо визначення сутності нелегальної зайнятості населення. Здебільшого її обґрунтовують як незареєстровану або тіньову, чи неформальну або нерегламентовану зайнятість.

Крім цього варто відзначити те, що поширення нелегальної зайнятості має вагомий вплив на стан трудового потенціалу країни в розрізі якісних показників, оскільки працівнику доводиться здійснювати коригування свого потенціалу шляхом розвитку особистих схильностей і здібностей, трудових навичок і вмінь, що зумовлюють здатність здійснювати свої обов'язки іншої якості та рівня, зниження рівня громадянської свідомості, духовної та соціальної зрілості [1, с. 69-74].

Нелегальна зайнятість являється досить негативним явищем для регіону та країни в цілому, тому потрібно поступово запроваджувати дієві та ефективні заходи для її детінізації. На цьому етапі важливим завданням органів державної влади є надання автономії місцевим органам влади у вирішенні цієї проблеми, при цьому можливе досягнення задоволення інтересів всіх учасників соціально-трудових відносин.

Відповідно до ст. 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. У частині другій ст. 43 Конституції України передбачається, що держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. В Україні заборонена будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей. Відповідно до ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом [2].

Основним нормативно-правовим актом, який регулює всі питання, які пов'язані із зайнятістю є Кодекс законів про працю України [3]. Зазначимо, що в Україні відсутній закон чи інший нормативно-правовий акт, який би регулював всі питання, пов'язані із нелегальною зайнятістю. Базовими законами, які регулюють деякі аспекти нелегальної зайнятості є Закони України «Про зайнятість населення» [4], «Про оплату праці» [5], «Про колективні договори і угоди» [6].

Кабінетом Міністрів України 24.12.2019 прийнято розпорядження № 1396-р «Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року». Цей документ є комплексним документом, який охоплює увесь спектр проблем зайнятості населення, що потребують нагального розв'язання, та формує стратегічне бачення щодо напрямів соціально-економічного розвитку країни. Він визначає як основні напрями реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, так і пріоритетні завдання державної політики за кожним напрямом її реалізації, містить комплексний план заходів державного регулювання зайнятості населення на період до 2022 року [7].

Основні напрями розроблені відповідно до Закону України «Про зайнятість населення», Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої постановою Верховної Ради України від 4 жовтня 2019 р. № 188-ІХ, а також на підставі Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2020-2022 роки, схваленого постановою Кабінету Міністрів України від 15 травня 2019 р. № 555, та спрямовані на досягнення Цілі сталого розвитку 8 «Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх» [8].

Щодо відповідальності за надання роботи працездатним особам підприємствами, організаціями та іншими юридичними чи фізичними

особами без відповідної реєстрації та сплати всіх податків відповідно до ст. 265 Кодексу Законів про працю України [3] юридичні та фізичні особи – підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафних санкцій в разі:

1. Фактичного допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору; оформлення працівника на неповний робочий день (в той час, коли фактично особа працює повний робочий день); виплати заробітної платні без нарахування та сплати ЄСВ у 30-кратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення.

2. Порушення встановлених строків виплати зарплати працівникам, інших виплат, передбачених законодавством про працю, більш як за один місяць, виплата їх не в повному обсязі, має наслідком штрафні санкції у 3-кратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої на момент виявлення порушення.

3. Недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці – у 10-кратному розмірі мінімальної зарплати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення.

4. У разі недопущення до перевірки з питань допуску працівника до роботи без оформлення трудового договору (контракту), оформлення працівника на неповний робочий час у разі фактичного виконання роботи повний робочий час, установлений на підприємстві, й виплати заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податків розмір штрафу складе 100 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення.

Шостий апеляційний адміністративний суд Постановою від 14.05.2019 р. у судовій справі № 826/8917/17 визнав не чинною постанову Кабінету

Міністрів України від 29.04.2017 р. № 295 «Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», яка визначала процедуру здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю юридичними та фізичними особами, які використовують найману працю [9].

Протягом 2019 року Держпраці продовжувало виконувати свої повноваження та мало право проводити планові та позапланові заходи, але виключно в порядку, передбаченому положеннями Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», який встановлює загальні правила проведення перевірок органами державної влади та поширює свою дію, в тому числі на заходи державного контролю за додержанням законодавства про працю [10].

31 грудня 2019 року вступила в дію Кабінету Міністрів України №1132 «Деякі питання здійснення державного нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю», якою затверджено Порядок здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю. Порядок модифікує процедуру здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю юридичними та фізичними особами, які використовують найману працю, яка існувала раніше. Багато у чому Порядок повторює положення попереднього Порядку здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, скасованого 14 травня 2019 року постановою Шостого апеляційного адміністративного суду.

Крім того, оскільки в жодному законодавчому акті, окрім Постанови № 295, не передбачалося право проведення інспекційних відвідувань виконавчими органами міських рад міст обласного значення та сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад, з визнанням Постанови № 295 нечинною інспектори праці виконавчих органів рад втратили правові підстави для здійснення перевірок.

Міські територіальні органи влади, в межах наданих їм повноважень, здійснюють всі можливі заходи для вирішення проблеми поширення нелегальної зайнятості. Також у багатьох містах України створені Координаційні ради з питань виявлення причин безприбуткової діяльності та прихованої зайнятості суб'єктів підприємництва, які працюють вже протягом тривалого часу. До складу ради в переважній більшості входять представники податкової служби, Пенсійного фонду, управління Державної служби України з питань праці, органів статистики, районних у місті рад, департаментів і управлінь міських рад. Таке представництво забезпечує достатню ефективність діяльності рад в різних містах та успішне виконання їх завдань.

Оскільки багато питань, пов'язаних з регулюванням нелегальної зайнятості залишаються відкритими, до цього часу відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би регулював всі аспекти цієї теми потрібно змінювати існуючу законодавчу базу. Забезпечення удосконалення системи нормативного регулювання протидії нелегальній зайнятості включає кілька рівнів, тобто затвердження нормативно-правових актів на національному рівні та відповідних положень на виробничому рівні. Зокрема, на національному рівні доцільно саме в законодавчій базі здійснити наступні заходи:

– Прийняти Закон України «Про захист трудових прав працівників, які виводяться за межі підприємств або наймаються з метою використання їх послуг третьою стороною» (назва законопроекту не остаточна, потребує редагування та удосконалення).

– Включення до чинних нормативно-правових актів (зокрема до проекту нового Трудового Кодексу України) більш жорстких гарантій умов зайнятості й оплати праці, які регулюватимуть особливості соціально-трудова відносин в системі нелегальної зайнятості, а також фіксованих норм робочого часу та захисту прав на свободу асоціацій тощо;

– Ратифікація відповідних Конвенцій Міжнародної організації праці щодо захисту трудових прав працівників, які зайняті нелегально.

При цьому в організаційному плані потрібно виконати наступні завдання:

1. Створити спеціалізовані фонди додаткового страхування виплат та економічно-розрахункового забезпечення існування посередницьких агенцій з метою захисту найманих працівників від втрати матеріального відшкодування (заробітної плати, премій, додаткового соціального забезпечення та ін.) у разі виникнення форс-мажорних обставин (наприклад, банкрутство).

2. Унормування статусу і прав працівників, які працюють нелегально, а також уніфікація норм та положень забезпечення діяльності відповідних працівників нарівні із зайнятими за традиційними формами.

3. Активізація досліджень щодо наукового обґрунтування функціональних та інституціональних засад існування нелегальної зайнятості в контексті унормування трудових відносин між заінтересованими суб'єктами в певній площині структури ринку праці.

4. Формування широкої інформаційної бази, а також науково-методичне забезпечення досліджень означеної проблеми з використанням державного статистичного моніторингу нелегальної зайнятості в Україні (основним джерелом якого є обстеження та інспектування установ (підприємств, організацій, компаній) тощо).

До того ж на виробничому рівні доцільно здійснити такі заходи:

1. Оптимізувати та уніфікувати колективно-договірне регулювання відносин усіх суб'єктів системи праці за єдиними стандартами, які поширювалися б на всіх працівників, незалежно від форм їхньої зайнятості.

2. Більш жорстко фіксувати за роботодавцями відповідальність за умови та безпеку праці з урахуванням специфіки нелегальної зайнятості.

3. Розробити й запровадити універсальні схеми колективно-договірного забезпечення функціонування системи нелегальної зайнятості, завдяки активізації соціального партнерства, а також під наглядом спеціалізованих професійних об'єднань та асоціацій відповідних груп працівників.

Основне завдання полягає у визначенні та ліквідації прогалин в нормативно-правовому забезпеченні, при цьому це стосується усіх органів державної влади, які регулюють ринок праці. Основними методами правового механізму регулювання нелегальної зайнятості є такі:

1. Метод правового регулювання, що передбачає визначення всіх суб'єктів трудових правовідносин.
2. Затвердження прав та обов'язків для всіх суб'єктів трудових правовідносин, а також визначення гарантій.
3. Обґрунтування та затвердження підстав відносно виникнення прав та обов'язків суб'єктів трудових відносин.
4. Встановлення та затвердження процедури здійснення прав та обов'язків суб'єктів трудових відносин.
5. Визначення видів санкцій за порушення трудового законодавства.

Основними інструментами правового регулювання нелегальної зайнятості в Україні є Конституція та закони України, укази й розпорядження Президента України, постанови та інші акти Верховної Ради, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів, нормативно-правові акти центральних органів (Міністерства соціальної політики, відомств), нормативні акти місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, локальні нормативно-правові акти, які розробляються і приймаються безпосередньо на підприємстві для відображення специфіки умов виробництва, а також конкретизація і доповнення централізованих нормативних положень [11, с. 47-55].

Всі заходи правового механізму повинні узгоджуватися із органами державної служби зайнятості та інших органів, які займаються політикою детінізації зайнятості. Також потребує поглибленого вивчення склад безробітних, а саме це стосується питань, які пов'язані із соціально-психологічним сприйняттям нелегальної зайнятості, факторів її поширення серед всіх зареєстрованих безробітних.

Проведення таких досліджень та вирішення проблем в нормативно-правовому аспекті будуть ефективними для реалізації економічного механізму протидії нелегальній зайнятості. Для цього центрам зайнятості доцільно обґрунтовано здійснювати заходи відносно протидії нелегальній зайнятості на місцевому рівні. Особливу увагу потрібно акцентувати на взаємодії з органами влади, інспекцією з праці, також проводити інформаційну та роз'яснювальну роботу як з населенням, так і з роботодавцями. В цьому випадку важливим питанням залишається розробка відповідної методології та пошук інструментів нормативно-правового характеру для протидії нелегальній зайнятості.

Крім наведених заходів на державному рівні доцільно ініціювати розробку державної цільової програми довгострокового періоду, яка буде спрямована на розвиток малого підприємництва, стимулювання різними способами роботодавців до збереження робочих місць та створення нових з гідною заробітною платою та відповідними умовами, а також підвищення їх якості. Також потребують вдосконалення системи стягнення податків, надання кредитів, доступ суб'єктів господарювання до ринків товарів і послуг та інших інформаційних і консалтингових послуг.

Потрібно також внести зміни й доповнення до діючого законодавства відносно збільшення розміру штрафних санкцій у разі ухилення роботодавців від офіційного оформлення трудових відносин із працівником, а також від оплати податків та внесків до фондів соціального страхування. Крім цього, має стати солідарною адміністративна відповідальність як найманого

працівника, так і роботодавця у разі порушення норм трудового законодавства.

З метою протидії нелегальній зайнятості на місцевому рівні варто центрам зайнятості активно проводити роботу з різними органами, які здійснюють контроль за їх рівнем та районними й місцевими робочими комісіями органів місцевого самоврядування з питань легалізації зайнятості населення та заробітної плати. Також роботодавцям варто сприяти розвитку гнучких форм зайнятості і відповідно до цього створювати робочі місця із неповним робочим часом, що дасть змогу працівникам вільно обирати необхідний режим роботи [1, с. 69-74].

На державному рівні розробити методологію та затвердити періодичність проведення інформаційної та роз'яснювальної роботи серед всіх роботодавців відносно дотримання нормативно-правових норм у частині запобігання нелегальній зайнятості, а саме здійснювати організацію зустрічей, «круглих столів» та інших заходів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Варто зазначити, що нелегальна зайнятість та нетипові моделі організації робочого часу – це явища складні та багаторівневі. Досліджувані соціально-економічні процеси потребують подальшого наукового опрацювання, унормування та виваженого контролю з боку соціальних партнерів. Поряд з цим, заходи, які використовують для регулювання відповідного сектору зайнятості, потребують подальшого удосконалення та уніфікації на виробничому та на державному рівнях.

Для реалізації своїх трудових прав і забезпечення оптимального рівня свого майбутнього громадяни України повинні вимагати від роботодавця легального оформлення трудових відносин через укладання трудового договору (видання наказу про прийняття на роботу).

Взаємодія між правовим та економічним регулювання цієї сфери створює всі передумови для забезпечення ефективної зайнятості, зниження її

тінзації та передбачає ефективний розподіл трудового потенціалу країни з максимальною користю як для працівника, так і для роботодавця.

Незважаючи на багато наукових досліджень в цій сфері значний рівень нелегальної зайнятості в країні потребує створення ефективного механізму відносно його зниження, тому наведена тема є важливою та потребує подальших напрацювань.

Література

1. Ангелко І. В. Тіньова зайнятість населення України: причини, наслідки та шляхи подолання / І.В. Ангелко // Вісник Хмельницького національного університету. 2012. № 2. Т. 1. С. 69–74. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : ред. від 01.01.2020 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254k/96-vp>
3. Кодекс законів Про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII : ред. від 01.01.2020 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08>
4. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI : ред. від 01.01.2020 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5067-17>
5. Публічне адміністрування на засадах проектного менеджменту: навчальний посібник / Авт. кол.: О.В. Пономаренко, Т.К. Гречко, Ю.В. Ковбасюк, С.М. Коник, В.О. Ніколаєв, С.А. Романюк, С.К. Хаджирадєва; за заг. ред. проф. Ю.В. Ковбасюка. К.: Освіта України, 2014. 176 с.
6. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 № 3356-XII. : ред. від 27.12.2019 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>

7. Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1396-р/ Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019>
8. Про програму діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова Верховної Ради України від 04.10.2019 № 188-IX / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-20>
9. Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»: постанова Верховної Ради України від 26.04.2017 року № 295 : ред. від 14.05.2019/ Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/295-2017-п>
10. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. : ред. від 19.12.2019 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.
11. Баранов С. О. Тіньова економіка: сутність, причини, соціально-економічні наслідки та шляхи подолання в Україні / С.О. Баранов // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. 2015. № 3. С. 47-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_3_9/

References

1. Anhelko I. V. Tinova zainiatist naseleattia Ukrainy: prychnyny, naslidky ta shliakhy podolannia / I.V. Anhelko // Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho

- universytetu. 2012. № 2. T. 1. S. 69–74. URL:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/
2. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR : red. vid 01.01.2020 / Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254k/96-vr>
 3. Kodeks zakoniv Pro pratsiu Ukrainy vid 10.12.1971 № 322-VIII : red. vid 01.01.2020 / Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08>
 4. Pro zainiatist naseleattia: Zakon Ukrainy vid 05.07.2012 № 5067-VI : red. vid 01.01.2020 / Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5067-17>
 5. Publichne administruvannia na zasadakh proektnoho menedzhmentu: navchalnyi posibnyk / Avt. kol.: O.V. Ponomarenko, T.K. Hrechko, Yu.V. Kovbasiuk, S.M. Konyk, V.O. Nikolaiev, S.A. Romaniuk, S.K. Khadzhyradieva; za zah. red. prof. Yu.V. Kovbasiuka. K.: Osvita Ukrainy, 2014. 176 s.
 6. Pro kolektyvni dohovory i uhody: Zakon Ukrainy vid 01.07.1993 № 3356-XII. : red. vid 27.12.2019 / Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>
 7. Pro zatverdzhennia Osnovnykh napriamiv realizatsii derzhavnoi polityky u sferi zainiatosti naseleattia ta stymuliuvannia stvorennia novykh robochykh mists na period do 2022 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24hrudnia 2019 r. № 1396-r/ Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019>
 8. Pro prohramu diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 04.10.2019 № 188-IX / Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-20>
 9. Deiaki pytannia realizatsii statti 259 Kodeksu zakoniv pro pratsiu Ukrainy ta statti 34 Zakonu Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini»:

postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 26.04.2017 roku № 295 : red. vid 14.05.2019/ Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/295-2017-p>

10. Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 05.04.2007 № 877-V. : red. vid 19.12.2019 / Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.

11. Baranov S. O. Tinova ekonomika: sutnist, prychny, sotsialno-ekonomichni naslidky ta shliakhy podolannia v Ukraini / S.O. Baranov // Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. 2015. № 3. S. 47-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2015_3_9/